

ARCHIVY A KNIHOVNY: MŮŽEME SE INSPIROVAT?

Moderátor: Jan Kaňka, Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně
Účastníci: Jiří Dufka, Moravská zemská knihovna v Brně
Martin Krčál, Moravská zemská knihovna v Brně
Jiří Nechvátal, Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
Radek Světlík, Studijní a vědecká knihovna Plzeň
Zpravodaj: Martin Marek, Státní okresní archiv Zlín

V poslední sekci s názvem *Archivy a knihovny: Můžeme se inspirovat?* se knihovníci podělili o své zkušenosti nabyté desetiletou praxí. Ve třech přednáškách zazněly důležité informace o unifikaci a standardizaci knihovních záznamů, možnostech spolupráce a sdílení dat v rámci knihoven a konečně o využitelnosti a přístupnosti dat v uživatelských rozhraních.

Na úvod první přednášející, Martin Krčál (Moravská zemská knihovna Brno), představil centrální portál knihoven www.knihovny.cz. Cílem portálu bylo zpřístupnit komukoliv, kdykoliv a odkudkoliv knihovní data o beletrii a odborné literatuře z desítek zapojených českých knihoven a databází, dalších zahraničních zdrojů a volně dostupných elektronických knih. Portál určený pro nejširší segment uživatelů (studenty, knihovníky, odborníky, rekreační čtenáře) umožňuje i náročné vyhledávání ve fondech knihoven, a to díky indexaci obsahů a textů. Další jeho funkcí je správa uživatelských účtů, která usnadňuje uživatelům dohled nad svými účty v zapojených knihovnách. Správa oblíbených dokumentů zase nabízí možnost ukládat a strukturovat knihovnické informace a nejen studenti při zpracovávání odborných úkolů ocení možnost automatického generování citací. Z portálu je uživatelům také umožněno objednat si jediným kliknutím literaturu v rámci Meziknihovní výpůjční služby. Mezi představené nevýhody přednášející řadil vedle pomalejší odezvy zejména nejednotnou terminologii a nedodržování knihovnických standardů mezi knihovníky, které mohou uživatelům znemožnit dohledání konkrétních titulů. Nedostatkem je dále to, že portál zatím nenabízí všechny stávající elektronické služby knihoven. A konečně v neprospěch portálu svědčí podle přednášejícího i nízké povědomí o jeho existenci mezi čtenářskou veřejností.

Další přednášející Jiří Nechvátal (Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice) představil možnosti dalšího sdílení knihovnických dat na příkladu portálu ObálkyKnih.cz. Na počátku jeho výstavby stála analýza, ze které vyplynulo, že knihy ve výpůjčních databázích opatřené náhledy obálek patří k několikanásobně půjčovanějším titulům. Příslušný portál nabízí zapojeným šesti tisícům knihoven obohacení jejich bibliografických údajů o užitečné a přitom velice atraktivní prvky, zejména náhledové obrázky titulních stran knih, naskenované stránky s obsahy, anotacemi, recenzemi, či dokonce i hodnocení knih. Veškeré pořízené obrázky se technicky převádějí do textové podoby a automatizovaně se indexují, což výrazně zvyšuje úspěšnost dalšího vyhledávání napříč knihovními fondy. Hlavním zdrojem obálek jsou knihovny, které aktivně skenují obálky knih a příslušné dokumenty ze svých knihovních fondů a tyto vkládají na obálkový server. Tvůrci portálu dále čerpají data od spolupracujících nakladatelů a knihkupců.

Poslední referát se věnoval přístupnosti dat v rámci uživatelských rozhraní. Přes vyložené technicistní charakter příspěvku dokázal Radek Světlík (Studijní a vědecká knihovna Plzeň) velice vstřícnou formou představit publiku optimální vztahy mezi designem, webovými aplikacemi a uživatelskými potřebami. Pro uživatelská rozhraní platí dle přednášejícího několik zdánlivě jednoduchých zásad; musí být předvídatelné, konzistentní, užívat jasnou vizuální hierarchii a to vše za samozřejmé podmínky: přednostního zaměření na uživatele. V knihovnickém žargonu je tento funkční přístup označován výstižným anglickým termínem *Keep in smile, stupid (KISS)*. Odsud i podmínka, že užitý grafický design knihovnických portálů pracující se standardizovaným vizuálním jazykem a grafickými prvky (ikony, logy, layouty) musí být vždy podřízený možnostem webového zobrazení a nikoli opačně, jak se často děje. Aby tato podmínka mohla být splněna, je zapotřebí definování minima pro zobrazení uživatelských rozhraní v rámci mobilních aplikací, tabletů a PC. Zdůrazňovaná orientace na uživatele se současně neobejde bez opakovaného zjišťování uživatelských potřeb. Přednášející pak představil, jak v rámci zavedených modelů testování (například formou

klasického A/B testování) dochází k ustavení několika koncových uživatelů (odborník, student, čtenář beletrie apod.) a na uživatelských rozhraních jsou pak ověřovány hypotézy o chování uživatelů. Na základě sběru dat pak dochází k předkládání a optimalizaci obsahů tak, aby výsledné rozhraní bylo uživatelsky přátelské různorodému čtenářskému segmentu a přitom nebyl opomíjen ani okrajový uživatel.

Z obsahu přednášek vyplynulo, že knihovny podobně jako archivy získávají, zpracovávají, ukládají, ochraňují a zpřístupňují dokumenty. Zřejmý, byť nevyslovený byl i náskok, který mají knihovny po desetiletích standardizace a digitálního zpřístupňování bibliografických dat před archivy. Škoda jen, že v rámci celé sekce a zejména závěrečné diskuse po celou dobu jinak výtečně moderované Janem Kaňkou (Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně) doplňovaným Jiřím Dufkou (Moravská zemská knihovna Brno) nezbývalo více času na zamyšlení nad průniky a možnými inspiracemi těchto dvou světů.